

“ԹՈՂ ՏՈՒՔԻ ՄԱՆՐ ՏՂՈՅԸ ՈՐ ԻՆՍԻ ԳԱՆ.” ԴՈՒԿ. ԺԸ. 16:

ՀԱՏՈՐ ԼԴ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 2, 1905

ԹԻԻ 1

ԱՆԱԹՈԼԻԱ ԳՈԼԵՃ

Մարզուանի մեր փոքրիկ ընթերցողները կը ճանչնան այս պատկերը: Եթէ կը ճանչնան, ուրախ պիտի ըլլան զանիկա Տղայոց Աւետարանի Նոր Տարիին առաջին թիւին առաջին պատկերը ընդունա համար: Եթէ խորհրդի և Այնթապի Գոլէճներուն ալ ասոր հաւասար լաւ պատկերներն ունենայինք, զանոնք ալ կը դնէինք մեր թերթին մէջ: Թերեւս օր մը ձեռք պիտի բերենք զանոնք:

Պատկերին կեդրոնը գտնուած մեծ չէնքը Անաթոլիա Գոլէճն է, և պատկերին ձախ ծայրին մօտ ցած աշտարակով չէնքն է Աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանը: Իսկ միւս չէնքերն են ուսուցիչներուն բնակարանը, հիւանդանոց մը, արհեստանոց մը, և մանչերու ու աղջիկներու որբանոցները: Մարզուան յարմար տեղ մըն է այս Հաստատութիւններուն համար, և քաղաքին վերի ծայրին վրայ ամէնէն պատուականն է անոնց դիրքը զոր կրնային ունենալ:

Մարզուանի մէջ բացուած Ամերիկեան առաջին դպրոցն էր Աստուածաբանական վարժարանը, որ սկսաւ ասկէ 40 տարի առաջ: Գոլէճը հիմնուած չէր մինչև 1886, և անիկա փոքր սկզբնաւորութենէ մը մեծցած զարգացած է, և հիմա մեծ բարիք մը եղած է երկրին մէջ: Կայսերական հրովարտակը շնորհուեցաւ 1899ին, Անգլիա եւ տարի ուսանողներուն թիւն էր 240, Հայ, Յոյն, և Աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանին մէջ կը գտնուէին 200 աշակերտուհի: Կը կարծենք թէ այսչափ մըն ալ այս տարի կան:

Ամէն տղայ չկրնար Գոլէճ երթալ: Եւ շատեր որ չեն կրնար, աւելի օգտակար և արժանաւոր անձինք կ'ըլ-

լան քան գացողներէն շատեր: Բայց եթէ տղայ մը կամ աղջիկ մը սրամիտ է, աղէկ կ'ընէ եթէ Գոլէճի կրթութիւն առնելու աշխատի, պայմանաւոր Նախախնամութիւնը բանայ ճամբան: Մենք մեր մանկութեան ժամանակ քիչ կը մտածէինք Գոլէճ մտնելու մասին երբ կը նայէինք պատկերին վրայ այն Գոլէճին ուր մեր երէցը դաստիարակուած էր, բայց մտանք:

Եւ չունինք տարակոյս թէ այս պատկերը դիտող մանուկներէն մէկքանին օր մը իրենքդիրենք պիտի գտնեն ուսանող եղած Մարզուանի Գոլէճին կամ Աղջկանց վարժարանին մէջ, թէ և հիմա չերազեն անգամ ասանկ բանի մը վրայ:

“ՁԵՍ ԿՐՆԱՐ”

Խումբ մը տղաք պտըտելու ատեն կեցան շքեղ, մեծ գեղարանի մը առջև, և իրարու ձիւնադնտակ կը նետէին: Դժբաղդաբար երբ անոնց ամէնէն պղտիկը իր գնտակը նետեց ցուրտ օդին մէջէն, գնտակը գնաց զարկաւ ու ջախջախեց դեղադուրմին պատուհանի խոշոր ապակիներէն մէկը: Ապակիին փլոււելու ձայնը բոլոր այն տղաքը սարսափեցուց, մանաւանդ այն պղտիկը որ հիմա կայներ էր գոյնը

նետած և ահուդողի մէջ, և խռովուած աչքերը տնկած կը նայէր իր գործած չարիքին վրայ: “Հիմա կը կատղի ծեր կիրակոսը: Փախիր, Եղուարդ, մենք մարդո՛ւ չենք ըսեր, փախիր շուտով!” “Չեմ կրնար,” ըսաւ պղտիկը հեւալով: “Փախիր կ'ըսեմ քեզի, փախկոտ, ինչո՞ւ չես փախչիր: Կարծեմ ան պիտի չկրնար բռնել զիս:” “Ոչ, ես չեմ կրնար փախչիլ,” թոթո-

վեց Եղուարդ: “Եթե, հիմա պիտի բռնուիս: Ի՞նչ ապուշ տղայ ես եղեր, որ չես փախչիր: Լէ՛հ, ես ըրի ամէն ինչ որ ձեռքէս եկաւ,” մրմնջեց միւս աւելի մեծ տղան: Դուռը բացուեցաւ, բարկացած երես մը երևցաւ: “Ո՞վ ըրաւ ասիկա,” ըսաւ խանութին տէրը խիստ ձայնով մը: “Ո՞վ ըրաւ, կ'ըսեմ,” պոռաց մարդը երբ մէկը չպատասխանեց: Եղուարդ վախով ու դողով մօտեցաւ: Այն փոքրիկ փախուկ գէմքով տղան բարկացուած մարդուն երեսը նայեցաւ, և պատասխանեց անկեղծ չեղտով մը, “Ես ըրի, տէր:” “Եւ դուն կը համարձակի՞ս ըսել ինծի ասիկա,” “Ես չեմ համարձակիր ուրանալ ըրածս, չեմ համարձակիր սուտ խօսիլ,” Այս պատասխանը անակնկալէր: Այն խոփու, խիստ մարդը կանգ առաւ. տեսաւ տղին դեղ-

նաժ աշտերը և ահաբեկ աչքերը, որոնց մէջ ճշմարտութեան և ճշմարիտ քաջութեան ոգին կ'արտափայլէր, և մարդուն սիրտը շարժեցաւ: «Եկուր հոս, տղաս, ի՞նչ է քու անունդ?» «Եղուարդ է, տէր: Ոհ, ի՞նչ կրնամ ընել ձեզ վճարելու համար: Ես պիտի ընեմ բան մը:» Տղին աչքերը արցունքով լեցուեցան: «Միայն սա կը խնդրեմ որ մօրմէս չպահանջէք մնասը վճարել:» «Կ'ուզե՞ս ճամբուս վրայի ձիւները թիով մաքրել յաջորդ ձիւնին ատենը?» Եղուարդի դէմքը փայլեցաւ և պատասխանեց, «Ամբողջ ձմեռը, տէր: Ես պիտի մաքրեմ ամէն անգամ և աւելի ալ, տէր:» «Շատ աղէկ: Եւ գիտե՞ս թէ ինչու քեզ այսպէս դիւրաւ թող կու տամ: Ինչու որ դուն ճշմարիտն ըսելու չվախցար: Ես կը սիրեմ միշտ ճշմարիտը խօսող տղան: Երբ նորէն ձիւնէ, անշուշտ պիտի գաս ինձի:» «Այո, պիտի գամ, տէր:» «Մենք ամէն ալ պիտի օգնենք անոր,» պոռապան միւս տղաքը: Եւ երբ մէկ կողմ դարձան, երեք սրտագին կեցցէ՝ գոչեցին Պրն. Կիրակոսի համար, և երեք ալ այն տղին համար, որ չհամարձակեցաւ փախչիլ:

ՀՆԴԱՆԱԽԻ ՁԱԳԸ

«Տիկին Ուէլլ, հոս է ձեր փոքրիկ հնդկահաւը, և մեռած է», ըսաւ ախուր ձայնով մը քարոզչին տղան փոքրիկ Լատի, որ դրացի էր Տիկին Ուէլլի: Տղան ձագ հնդկահաւը ձեռքը կայնեցաւ դրան մէջ: «Ոհ, կը ցաւիմ», ըսաւ բարեսիրտ Տիկին Ուէլլ: Լատի տուն գնաց խռոված դէմքով: Իր ներսը բան մը կը չարչարէր զինք: «Իմ փոքրիկ մանչս ի՞նչ ունի», ըսաւ Լատի մայրը, «բոլոր զուարթութիւնը գացեր է երեսէն:» Լատի խորունկ մը հառաչեց, յետոյ վեր նայեցաւ: «Ես հիմա ատոր վրայով ամէն բան պիտի պատմեմ, մայրիկ», ըսաւ: «Դուն գիտես Տիկին Ուէլլի սիրուն հաւու և հնդկահաւի ձագուկները: Սնունք այնչափ արթուն բաներ են, որ անոնց մէջէն ձագ հնդկահաւ մը ձեռքս առի և սիրելու ատեն քիչ մը սեղմեցի և մեռաւ: Զանկա Տիկին Ուէլլի տարի և ըսի թէ մեռած է, և — և բան մը կը չարչարէ զիս ճիշդ այս տեղս», և իր պղտրակի ձեռքերը սրտին վրայ կոխեց: «Տիկին Ուէլլի պատմածը բոլորը ա՛յդ էր», հարցուց անոր մայրը ծանրութեամբ: «Այո», ըսաւ Լատի: Բայց քիչ մը ետքը տեսաւ մայրը որ Լատի դէպ ի Տիկին Ուէլլի դուռը կը վաղէր: «Ե՛ս մեռցուցի ձեր հնդկահաւի ձագը, զանկա շատ սեղմելով, կը հաճէք ներել ինձի», ըսաւ փոքրիկ Լատի: Եւ Տիկին Ուէլլ պատաս-

խանեց, «Այո, սիրելիս: Գիտեմ թէ միտքդ զանկա սպաննել չէր:»

Երբ Լատի տուն եկաւ, զուարթութիւնը նորէն կը փայլէր դէմքին վրայ: «Ես ամբողջ ճշմարտութիւնը ըսի անոր, մայրիկ, և նեղութիւնս գնաց», ըսաւ ուրախութեամբ:

Լատի հիմա ինք քարոզիչ է, և իր փոքրիկ որդին ունի: Շատ հոգածութեամբ կը սորվեցնէ անոր, ինչպէս ինք սորված էր, ամբողջ ճշմարտութիւնն ըսել, որպէս զի անոր փոքրիկ սիրտը չչարչարէ զանկա:

ԳՊՐՈՑԷՆ ՏՈՒՆ

Ի՞նչ երջանիկ կ'երևնայ այս տղան: Գպրոցին արձակումէն ետեւ տուն եկած է և հիմա կը բանայ իրենց տան բակին դուռը: Կարծեմ ունի քանի մը պատճառներ որոնք ամէնքը մէկանց ուրախութիւն և ժպիտ բերած են իր դէմքին վրայ:

Եթէ այս տղան ծուլութիւն ըրած ըլլար, և իր վարժապետը զինք յանդիմանած կամ պատժած ըլլար այդօրը իր դասերը սորված չըլլալուն համար, չեմ կարծեր որ այսպէս երջանիկ պիտի ըլլար: Եթէ կուտած ըլլար իր դպրոցի ընկերներուն հետ տան ճամբուն վրայ, կամ այնպիսի բան մը ըրած ըլլար, որու համար իր խիղճը անհանգիստ ընէր զինք, դէմքը խոժոռ և թթուած պիտի ըլլար փոխանակ ժպտուն ըլլալու:

Կամ եթէ չունենար սիրող մայր մը, կամ եղբայր կամ քոյր կամ ուրիշ ազդական մը տան մէջ, և ոչ մէկը որ ուրախութեամբ բարի եկար ըսէր իրեն, և կամ եթէ վատահ չըլլար թէ

ճաշ մը պիտի գտնէր զոր հոգացած է հայրը և պատրաստած է մայրը, իր անօթեցած փոքր կշտացնելու համար, այսքան ուրախ պիտի չըլլար: Այն տղան որ հաւատարիմ է իր ուսմանց մէջ, որ ուղիղ և ազնուաբարոյ է իր խաղի ընկերներուն հետ վարմունքին մէջ, և կրնայ տուն երթալ և ըսել իր մոր թէ բարձր թիւ առաւ իր դասերուն մէջ, վասն զի կրցած էր պատասխանել իրեն ուղղուած ամէն մէկ հարցումին, և թէ խաղացած էր իր ընկերներուն հետ բայց չէր կուտած անոնց հետ, ահա ատիկա է երջանիկ տղան: Այդ տղան էք դուք:

ՀԱՆՔԱՀԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱԼՊՈՄԸ

Աշոտ և Մարիամ, երկու փոքրիկներ, նոր հասած էին հանքերու պղծտիկ քաղաք մը լեռներուն մէջ, իրենց առջև ունենալով երկար, երկար աւառ մը, և իրարմէ զատ ուրիշ խաղի ընկեր չունէին: Մայրիկնին անգամ չէր կրնար օգնել անոնց, վասն զի հայրիկը հիւանդ էր, և մայրիկին բոլոր ժամանակը զանկա հոգալու կ'երթար, ուստի փոքրիկները, քոյր և եղբայր, շատ միմեկ կը մնային:

Սնունք չուտով բարեկամացան կոշտ հանքահաններուն հետ, և արտօնութիւն ստացած էին իրենց ուղած կերպով խաղալ հանքերուն շուրջը: Զով և սիրուն էր այն տեղը, և շատ հաճելի էր խաղալ հանքին բերնին քովը, և վայելել ներսի խոշոր հովա հարներէն եկող զով հովը: Սնունք մանր գեղեցիկ քարեր և հանքածուխի փայլուն կտորներ կը ժողովէին աւաղին մէջէն: Ամբողջ ցերեկը ասդին անդին կը վազէին փոքրիկ կողովներով, որոնց մէջ կը հաւաքէին այս հետաքրքրական բաները: Վերջապէս լեցուեցան կողովները, և պղտիկները նստան սիրուն, մաքուր աւաղին վրայ, հանգչելու և ուրիշ բան մը ընել մտածելու:

«Ես ըսեմ քեզի թէ ի՞նչ ընելու ենք», ըսաւ Մարիամ: «Այո, աւաղը սեպենք հանքահաններուն ալպոմը, և բան մը գրենք անոնց համար որ կարդան:» Պղտիկները հարթեցին աւաղը և գործի սկսան: Նախ իրենց մատերով խոռոչներ բացին գիրերու ձևով, յետոյ խոռոչներուն մէջ քովէքով շարեցին իրենց հաւաքած փայլուն քարերը: Վերջապէս լմնցաւ անկա, և ահա արեւու լոյսին մէջ կը փայլէր բան մը որ հանքահանները ժպտեցուց երբ անոնք կարդացին զանկա. «Մենք Զանկա կը խօսենք, վասն զի Աւաղ Սնունքն է»:

Հոն գտնուած ամէն հանքահան զանկա բոլոր օրը կարգաց շատ անգամ. և մինչև իսկ երբ լուսինը կ'ելլէր, հոն էր անիկա նոյնքան պարզ ինչպէս միշտ, միայն թէ աւելի աղօտ լոյսի մէջ — վերջին բանը զոր հանքահանները կարգացին տուն վերադառնալէ առաջ: Բայց դիչերը անիկա աւրուեցաւ լեռան կենդանիներէն, ուստի փոքրիկները յաջորդ օրը գրեցին, «Աստուծո՛ւ «էր է»» Եւ այս կերպով բոլոր ամառը նոր բնաբան մը գրուեցաւ ամէն անգամ որ հինը կ'աւրուէր:

Վերջապէս, երբ տղաքը տուն գացին, հանքահանները շատ կարօտցան սիրոյ այդ անոյշ պատգամը: Եւ որոշեցին մնալուն ալլում մը շինել յաջորդ տարուան համար: Յաջորդ ամառուան սկիզբը պղտիկները նորէն եկան, և այս անգամ հանքահանները գեղջկական չըջապատ մը շինեցին ալլումին բոլորաթիւքը, և աւաղին հետ առատ հող խառնեցին: Այնուհետև փոքրիկները գործի սկսան իրենց գլուխները շարժելով խորհրդաւոր բանի մը ձեռնարկելու պէս, և պղտիկ խառնեցիքացին իրենց մատերով, և յետոյ մանր սերմեր ցանեցին անոնց վրայ: Հանքահաններուն բոլոր հարցումներուն կը ժպտէին միայն, և «Սպասեցէք» կ'ըսէին: Այնուհետև ամառնային մեղմ անձրևէ մը և տաք արևու լոյսէն ետքը կամայ կամաց դուրս ցցուեցան փոքրիկ բոյսերը, և անհամբեր հանքահանները կարգացին կանաչ գիրերը, «Աստուծո՛ւ «էր է»»

Պղտիկները ծաղիկաբոցին իրենց ուրախութենէն և նորէն ըսին, «Սպասեցէք, ինչու որ այս չէ ամէնը»: Եւ իրօք քանի մը շաբաթ ետև առաւօտ մը, նախորդ գիշերուան անձրևէն ետքը, հանքահանները օդին մէջ անուշահոտութիւն մը զգացին, և երբ գացին ալլումը նայել, բոյսերը ծածկուած էին փափուկ ծաղիկներով, և օդը լեցուած էր անոնց անոյշ հոտովը:

Կարելի՞ էր աւելի անոյշ պատգամ մը հաղորդել աւելի անոյշ կերպով այն յոգնած հանքահաններուն: Եւ, որ լաւագոյնն է, այս անգամ անիկա անոնց քով մնաց մինչև իսկ սառն գալէն ու ծաղիկներն սպաննելէն և պղտիկներուն տուն վերադառնալէն ետքը, հոն գտնուելու համար մինչև ու-

րիշ ամառ մը: Այո, եկող այն խիստ ցուրտ ձմեռուան մէջ սիրոյ այն անուշիկ պատգամը նորէն կը ծաղկէր հանքահաններուն սիրտերուն մէջ, ուրկէ չէր կրնար կորսուիլ:

ՓԱՆԹՈՆ

Հոս կայ փարիզի մէկ մասին պատկերը, որ յայտնի կ'երևնայ թէ բարձրէն առնուած է, վասն զի վար կը նայինք տուններուն տանիքներուն վրայ: Խնչպէս եղաւ այս: Ստուերատուն մը, այսինքն լուսանկարիչի գործիք մը, կցուեցաւ թռուցիկի մը, և այնպէս կարգադրուեցաւ որ գետնին վրայ կայնող մարդ մը չուանի մը միջոցաւ գործիքին ոսպնածև ապակին երևան հանէ և յետոյ ծածկէ: Պատկերը

առնուեցաւ 1,600 Սնդղ. ոտք բարձրութենէ, որ իբր կէս հազարամետր է: Պատկերին առջևի գլխաւոր շէնքն է փանթոնը, քաղաքին ամէնէն համաբաւեւ շէնքերէն մէկը: Փանթոնէն է եկեղեցի մը զոր շինեց Գաղղիոյ կլովիս թագաւորը գրեթէ 1,400 տարի առաջ, և կը պարունակէ Ռուսոյի, Վոլթերի և շատ ուրիշ համբաւաւոր մարդոց գերեզմանները:

ՄԱՐԴ ՄԱՐԴՈՅ ՄԷՋ

Մօտերս անուղղակի կերպով հասկնցուեցաւ թէ Ամերիկեան Նախագահ Բուզէվէթ երբեք ծխախոտ գործածած չէ: Այն մարդը որ ազգի մը ճակատագրին պատասխանատուութեան մէկ մեծ մասը իր ուսերուն վրայ կը կրէ, և որ պաշտօն ունի ամէն ժամ իր ժողովրդով զբաղելու, այն մարդը որ իր դիրքին բերմամբ յարաբերութիւն կ'ունենայ օտար ազգերու ներկայացուցիչներուն հետ և ընկերական զանազան առնչութիւններու մէջ, երբեք հարկ տեսած չէ ծխախոտի դիմելու, բարի մարդ ըլլա-

լու կամ իր մտաւորական գործունէութիւնը սուրցնելու համար, և իր գործօն պաշտօնին խիստ զբաղեալ փնտրելուն մէջ այդ միջոցով իր ջիղերը հանդարտեցնելու պէտք ունեցած չէ:

Ասիկա աւելի աչքի կը զարնէ երբ միտք բերենք թէ անիկա անցեալին մէջ ատեն մը Միացեալ Նահանգաց Արևմտեան կողմի ագարակատուններու կոշտ կեանքը ապրած է, և իբրև զինուոր ծառայած է զինուորներու մէջ: Ոչ մէկ երիտասարդ կրնայ ըսել թէ Թէնեսոոր Բուզէվէթ չէ մարդկային աղէիւ տիպար մը, կամ կատարեալ մարդ մարդոց մէջ, կամ թէ զուրկ է ընկերակցութեան ոգիէ: Կան երիտասարդներ որոնք ծխախոտի գործածութիւնը մարդկութեան նշան կը համարին և կը կարծեն թէ անիկա կ'օգնէ մարդու ընկերական և ընկերներուն հաճելի ըլլալուն: Նախագահ Բուզէվէթ յաջողութիւնը պատուական գաս մը թող ըլլայ: Ահաւասիկ մարդ մը զոր միլիոնաւորներ կը նկատեն մտատիպար աշնուական իր անձով և կատարելութիւններով, որ կը մերժէ ծխախոտը ի սպառ: Դեռահաս մեկը, որ կը յայտնայ ծխախոտէ օգնութիւն գտնել իր գործերուն մէջ

և ընկերներուն մէջ գիրքի կողմանէ, ի զուր կը յուսայ: Հարկ չէ շատ մը փաստեր յառաջ բերել հաստատելու համար թէ ծխախոտը գերութեան լուծ մըն է զոր ոչ մէկ երիտասարդ կամ պատանի կրելու է իր վիզին վրայ: Իրողութիւն է սա թէ ծխախոտ գործածողներու մէջ քիչեր կը գտնուին, եթէ կը գտնուին երբեք, որոնք իրենց որդին խրատեն ծխել: Այսպիսի բաներու մէջ փորձառութիւնը ամէնէն աղէկ ուսուցիչն է, և ծխողներուն մէջ հազիւ կրնայ գտնուիլ մէկը որ իր սրտին մէջ հազար անգամ խոստովանած չըլլայ թէ ծխելու սովորութիւնը գէթ անօգուտ է:

ՓԱՄՓՈՒՇՏՆԵՐԻ ՎԱՆՅԱՍ

Ամերիկայի մէջ ֆիլատէլիոյ կենդանաբանական Պարտէզն այցելողները անգամ մը զուարճացուց երկու փղերու անհիմն սարսափը ուռեցուած փամփուշտներէ:

«Գիտէք թէ փղերը կը վախնան պղտիկ առարկաներէ», կ'ըսէ կենդանաբանական Պարտէզի պահապանները: